

УДК 336.71:330

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Другов Олексій Олександрович,
доктор економічних наук, професор,
проректор ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: oleksiy.druhov@gmail.com

Анотація. Досліджено теоретико-методологічні аспекти і прикладні засади функціонування іноземного капіталу в банківській системі України. Проведено емпіричний аналіз. Запропоновано підходи до побудови етапності участі іноземних інвесторів у банківській системі України та її подальші сценарії.

Ключові слова: іноземний капітал, банківська система України, етапи входження іноземних інвесторів.

Формул: 0; **рис.:** 2; **табл.:** 0; **бібл.:** 9.

TRANSFORMATION OF FOREIGN CAPITAL IN THE BANKING SECTOR OF UKRAINE

Druhov Oleksiy,
Doctor of economic sciences, professor,
vice-rector of SHEI «Banking University»
e-mail: oleksiy.druhov@gmail.com

Abstract. The foreign capital and the participation of the foreign investors in the Ukrainian banking system are one of the key factors of its stability and development. From this point of view, it is necessary to analyze the history, modern state and prospects of the foreign capital in Ukrainian banking system functioning. In the article are observed the theoretical and methodological aspects of the FDI in Ukrainian banking system, the results of empirical analyses are displayed. The author adduces the stages of foreign investors invasion to Ukrainian market. Follows the results of research author displayed the potential scenarios of the foreign investors participation in Ukrainian banking system depends on development of economic and politic situation in the country.

Keywords: foreign capital, Ukrainian banking system, the stages of the foreign investors invasion.

Formulas: 0; **fig.:** 2; **tabl.:** 0; **bibl.:** 9.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНОСТРАННОГО КАПІТАЛА В БАНКОВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Другов Алексей Александрович,
доктор экономических наук, профессор,
проректор ГБУЗ «Университет банковского дела»
e-mail: oleksiy.druhov@gmail.com

Аннотация. Исследованы теоретико-методологические аспекты и прикладные основы функционирования иностранного капитала в банковской системе Украины. Проведен эмпирический анализ. Предложены подходы к построению этапности участия иностранных инвесторов в банковской системе Украины и ее дальнейшие сценарии.

Ключевые слова: иностранный капитал, банковская система Украины, этапы вхождения иностранных инвесторов.

Формул: 0; **рис.:** 2; **табл.:** 0; **бібл.:** 9.

Вступ. Іноземний капітал та участь іноземних інвесторів у роботі банківської системи зі світового досвіду є одними з основних чинників, що визначають її розвиток та ефективність. Іноземні інвестори привносять зі своїм приходом інші технології банківського обслуговування, методики і підходи до

побудови організаційно-економічної структури банківських установ, фінансові ресурси, потрібні для розвитку їхньої діяльності. Окрім того, варто зазначити, що прихід іноземних інвесторів може нести в собі і певні загрози, і ризики для стабільної роботи банківської системи.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Потрібно зазначити, що чимало наукових праць із питання функціонування іноземного капіталу в банківській системі України було здійснено у 2005–2008 роках, тобто в період активного приходу в українські банки іноземних інвесторів та інвестицій. Зокрема, В. Геєць дає оцінку позитивним і негативним наслідкам припливу іноземного капіталу для банківської системи України, О. Барановський оцінює можливості та перспективи створення в Україні філій іноземних банків, О. Сугоняко з критичних позицій оцінює можливості подальшого розширення частки іноземних інвесторів у банківській системі України. Питання залучення іноземного капіталу під кутом консолідації капіталу банківської системи України досліджував В. Міщенко. Особливості регулювання та діяльності філій іноземних банків в Україні та країнах Центральної і Східної Європи наведено у працях С. Юргелевича, О. Савельєва, Ю. Ліневича.

З того часу ситуація суттєвим чином змінилась. Світова фінансова криза, потім політико-економічна нестабільність в Україні призвели до зменшення зацікавленості європейських інвесторів у роботі українських банків. Нестабільність у банківській системі, обмеження Національного банку України, банкрутства банків призвели до виходу частини з них з української банківської системи. Натомість в іноземному капіталі зростає частка російських інвесторів, які, напевно, першочергово послуговуються не тільки економічними, а й політичними чинниками.

Окремо потрібно зазначити реакцію закордонних інвесторів на нестабільність у світовій фінансовій системі та в банківській системі України, про можливість якої багато писали до 2007 року, тільки частина з яких насправді мала місце. Загалом же банки з іноземним капіталом, а також українські державні банки стали такими собі «острівцями безпеки» банківської системи, без яких важко уявити реальні наслідки політико-економічної нестабільності та різких заходів НБУ щодо нестабільних банків. Знов же таки, окремо можна описувати політику банків із російським капіталом, які, попри негативну для них кон'юнктуру, наразі продовжують свою діяльність.

Усе це зумовлює актуальність і доцільність дослідження питання залучення до роботи банківської системи іноземного капіталу, що безпосередньо впливає на трансформацію усього фінансового сектору України і, напевно, буде одним із визначальних факторів її подальшого існування та розвитку.

Результати дослідження. Світовий досвід впливу іноземного капіталу на розвиток банківської системи є багатограним і певною мірою суперечливим. Те, що для одних країн було беззаперечним благом, – підвищення рівня інвестування економіки, привнесення нових технологій, зниження рівня процентних ставок на кредити і підвищення якості обслуговування, – для інших у певні моменти історії закінчувалось фактичною втратою економічного суверенітету, зниженням рівня економічної безпеки і фінансово-економічними кризами.

З погляду теорії і практики, не можна вважати, що іноземний банківський капітал – це такий самий, як і вітчизняний, тільки трохи ефективніший та цивілізованіший, і проблема тільки в його подальшому залученні. В економіці за все потрібно платити. Треба розуміти, що саме доведеться віддати за приплив порівняно дешевших фінансових ресурсів. Оптимальний вибір у цій сфері потребує чітких уявлень про переваги і витрати. Обираючи національну стратегію щодо залучення і функціонування іноземного банківського капіталу, варто враховувати зарубіжний досвід у цій сфері.

Основні мотиви входження іноземних банків на східно- і центральноєвропейські ринки добре описані у праці [1]. Це були ринкові (захоплення нових ринків та отримання вищих прибутків) і регуляторні фактори. Ділова стратегія іноземних банків мала схожий характер у Чехії, Угорщині та Польщі. На ранній стадії входження їхня основна діяльність зводилася до обслуговування клієнтів із материнської країни (ознаки так званої захисної експансії). На той час ці цільові клієнти були більш платоспроможними, ніж навіть великі внутрішні компанії. Тобто іноземний капітал підтримував передусім діяльність іноземного бізнесу, розширюючи тим самим його присутність на території країни і створюючи умови для експорту з неї прибутків.

Пізніше основним мотиваційним фактором стало одержання ринкових переваг. У країнах Східної та Центральної Європи обсяг банківських послуг є багатого нижчим, аніж у розвинених економіках. Однією з типових ознак відкриття ринків є «зняття вершків»: потужні іноземні банки, продаючи більш складні послуги, легко залучають кращих клієнтів, що несуть найнижчі ризики, чим ускладнюють конкуренцію для решти банків.

Прихід іноземних банків в Україну, опанування ними вітчизняних фінансових ринків слід розглядати не тільки з позицій сучасних тенденцій у світовій системі господарювання, пов'язаних із наростанням процесів глобалізації, міжнародної інтеграції та посилення їхнього впливу на економічний розвиток незалежних держав, а й із позицій інтересів національної економіки кожної держави. Більшість фахівців, що досліджують процеси глобалізації та міжнародної інтеграції, відзначають їхню об'єктивність і незворотність, але при цьому звертають увагу на неоднозначність і суперечливість можливих наслідків. Ситуація на теперішній час така, що від реалізації глобалізаційних процесів більше позитивів отримують розвинуті країни світу. Саме розвинуті країни розробляють і реалізують стратегії захоплення нових фінансових, товарних, фондових та інших ринків, використовуючи дешеві ресурси менш розвинених держав, нав'язуючи їм свою товарну і фінансову політику, політику збуту продукції тощо. У результаті розвинуті держави мають можливість підвищувати конкурентоспроможність власних економічних систем за рахунок перерозподілу ресурсних і фінансових потоків. Усі ці процеси притаманні й для України. Оскільки присутність на вітчизняному фінансовому ринку іноземних інвесторів,

у тому числі й іноземних банків, є вже реальністю, особливої актуальності набувають питання, пов'язані з оцінкою їхнього впливу на розвиток вітчизняної банківської системи і національну економіку в цілому.

Важливо не тільки підвищувати капіталізацію банківських установ, а й розробляти і реалізовувати механізми, які забезпечать підвищення їхньої конкурентоспроможності. Тобто капіталізацією теж слід управляти. Важливо дослідити, як вплинуть процеси підвищення капіталізації на зниження фінансових ризиків вітчизняних банків, на вдосконалення банківських технологій. Відповідно доцільно проаналізувати рівень капіталізації доходів, праці, активів.

Якщо приплив зарубіжного банківського капіталу належним чином регулюється і контролюється, структура банківської системи поліпшується, банки отримують більше стимулів для виходу на міжнародні фондові ринки, більш динамічно розвиваються місцеві фондові ринки, стає ефективнішим трансмісійний механізм грошово-кредитної політики, а відсоткова ставка знижується.

Важливим при цьому є [1]:

- розвиток ринку іноземної валюти (дозвіл банкам здійснювати форвардні операції і торгувати в обох напрямках в один день);
- удосконалення ризик-менеджменту в банках (використання інструментів хеджування, розширення можливості кредитування надійних агентів у іноземній валюті тощо);
- боротьба з волатильним рухом капіталу [зменшення можливості короткострокового надходження капіталу в країну (один із варіантів на майбутнє – через більш гнучкий обмінний курс), контроль, моніторинг];
- посилення ролі монетарної політики (розвиток міжбанківського ринку, посилення ролі процентної ставки, взаємодії монетарної та фіскальної політик тощо).

Крім того, світовий досвід показує, що під час рецесії присутність іноземних банків має схильність до зростання через зниження цін на активи.

Вважаємо, що збільшення присутності іноземного капіталу в банківській системі країни може мати як позитивні, так і негативні прояви. Тобто одні країни від таких процесів можуть справді «вигравати», здешевлюючи кредитні ресурси, підвищуючи рівень капіталізації банків, розширюючи спектр банківських послуг з їхнім інноваційним наповненням, упроваджуючи нові перспективні та економічно вигідні технології ведення банківських операцій. Водночас інші країни можуть потрапити в повну залежність від фінансового капіталу інших країн, а також економічних тенденцій і політичних процесів, призвести до витіснення з ринку неконкурентоспроможних національних банківських установ, вплив фінансових ресурсів із країни (у разі депозитного входження на ринок), високого ризику кризи фінансової системи країни тощо.

До позитивних моментів, пов'язаних із присутністю іноземних банків, віднесемо такі:

- упровадження досконаліших систем корпоративного менеджменту іноземних банків і сучасних інформаційних технологій сприятиме зростанню рівня обслуговування трансакцій у банківській системі, скороченню їх термінів, розширенню спектра послуг, удосконаленню технології їх надання, поліпшенню ефективності функціонування національної банківської системи загалом;
- пропозиція нових інноваційних банківських продуктів і послуг іноземними банками на вітчизняному ринку стимулюватиме маркетингові дослідження та сучасні розробки банківських установ щодо формування власної клієнтської бази і задоволення її потреб за умов конкуренції;
- використання іноземними банками ефективних стратегічно орієнтованих моделей управління ризиками зумовлюватиме якісно новий підхід національних банківських організацій щодо розроблення і впровадження власної стратегії та політики щодо ризиків із позиції врахування сукупних витрат на застосування методів їхнього регулювання;
- зростання пропозиції кредитів з боку іноземних банків спричинить зменшення їхньої вартості для суб'єктів господарської діяльності, зокрема підвищення можливості кредитування малого бізнесу і розвитку споживчого кредитування;
- іноземні банки з більшою капіталізацією, на відміну від місцевих, будуть спроможні здійснювати кредитну діяльність навіть під час економічного спаду. Аналізуючи досвід країн Латинської Америки, науковці зауважили, що іноземні банки не зменшували пропозицію кредитів, під час економічного спаду вони розглядали таку ситуацію як можливість розширити присутність своїх філій шляхом процесів злиття і поглинання [2].

Серед негативних чинників зазначимо такі:

- іноземні банки можуть бути менш схильними до кредитної діяльності у приймаючій країні, коли економічна ситуація у країні різко змінюється, або надавати кредити виключно великим компаніям, насамперед з іноземним капіталом, залишаючи організації з низьким кредитним рейтингом та роздрібний кредитний ринок місцевим банкам;
- присутність іноземних банків може послабити позиції не достатньо розвинутої банківської системи країни з перехідною економікою;
- місцеві банки, які неспроможні на рівних конкурувати з іноземними, збанкрутують, що може призвести до фінансової нестабільності у країні та її дефолту.

З позицій нашого дослідження важливим є емпіричний аналіз участі іноземних інвесторів у роботі банківської системи. Основні показники цього наведено на *рис. 1 і 2*.

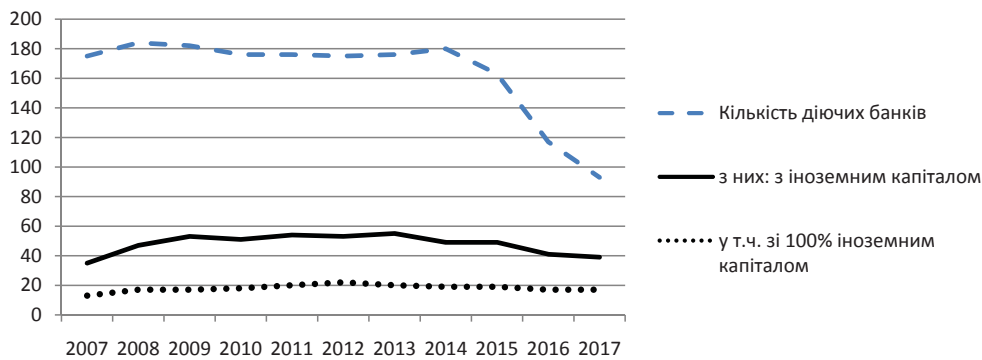

Рис. 1. Число банків з іноземним капіталом у загальній кількості діючих банків в Україні у 2007–2017 роках [3]

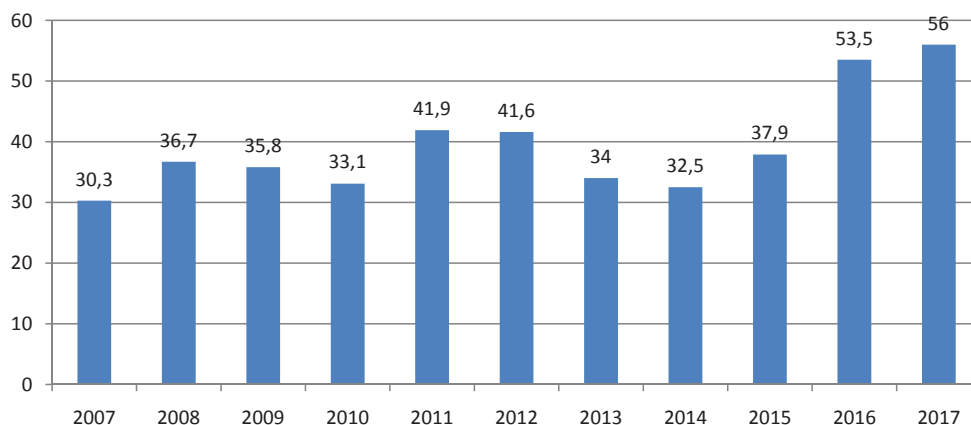

Рис. 2. Частка іноземного капіталу в банківській системі України [3]

Наведемо висновки зі статистики, наведеної на рисунках.

1. Чисельність банків з іноземним капіталом є доволі стабільною протягом аналізованого періоду. На неї світова фінансова криза і політико-економічна нестабільність вплинули несуттєво.

2. На фоні значного скорочення загальної кількості банків в Україні відносна чисельність банків з іноземним капіталом суттєво зростає. Якщо говорити про топ-10 українських банків, то всі банки, окрім державних, підконтрольні іноземним інвесторам.

3. Що стосується причин різкого збільшення частки іноземного капіталу в першому півріччі 2016-го, то вони є наслідком масштабної докапіталізації, проведеної банками з іноземним капіталом. Потреба значного збільшення найбільшими банками свого статутного капіталу виникла за підсумками діагностики і стрес-тестування, проведених НБУ. Іноземні інвестори завжди були більш дисципліновані у виконанні регуляторних вимог НБУ і в першому півріччі збільшували статутні капітали своїх «дочок» активніше в порівнянні з місцевими банками.

Щодо теоретико-методологічних засад аналізу участі іноземних інвесторів у роботі банківської системи України важливим фактором є побудова правильної етапізації цього процесу. Виходячи з аналізу літератури і наших міркувань, пропонуємо представити її таким чином.

I етап – з 1991 до 1998 рр. [4] У цей період відкривалися перші представництва іноземних банків. Слабка активність пояснюється складною криміногенною ситуацією, українською нестабільною політичною обстановкою, відсутністю сформованих ринкових інститутів та ін. У перші роки діяльність іноземних банків мала переважно спекулятивний характер. Кінець першого етапу ознаменувався кризою 1998 року, який призвів до погіршення стану банківської системи і відпливу іноземного капіталу з України [5].

II етап – з 1999 до 2005 рр. – характеризується встановленням більш дієвого контролю над операціями банків з іноземним капіталом з боку державних органів і чіткішими «правилами гри» на фінансовому ринку України. Зі стабілізацією економічної ситуації і розвитком банківського сектору України іноземні банки почали активніше займатися роздрібним бізнесом і обслуговуванням іноземних компаній, почали створювати досить розгалужену мережу філій і доповнили свій бізнес обслуговуванням фізичних осіб. Особливих успіхів у цьому напрямку досяг «Райффайзенбанк Україна», який створив мережу з більш ніж 50 філій і відділень, переважно у великих містах України.

Кінець другого періоду характеризується лібералізацією валютного законодавства і спрощенням доступу іноземного капіталу в банківську систему України. Однак частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків України на 1 січня 2005 року становила 9,6 відсотка.

III етап – з 2006 року до 2008-го. Зростання частки іноземного капіталу в банківському секторі України обумовлене скасуванням низки обмежень щодо доступу іноземного капіталу до банківського сектору – 2006 року було ухвалено зміни до Закону «Про банки і банківську діяльність» у частині надання іноземним банкам права відкривати свої філії на території України, а також пошуком інвестицій для підтримки ліквідності вітчизняних банків. Серед основних факторів, що сприяли значній активізації діяльності іноземних банків в Україні протягом 2005–2008 рр., можна виділити, по-перше: позитивні структурні зрушення у вітчизняній економіці та високі темпи зростання ВВП; по-друге: активне зростання попиту на банківські послуги з боку населення; по-третє: розширення зовнішньоекономічних зв'язків українських підприємств; по-четверте: можливість отримання високих прибутків; по-п'яте: вступ до Світової організації торгівлі та дотримання всіх вимог щодо лібералізації доступу іноземного банківського капіталу [6, с. 56].

IV етап – 2008–2013 роки. Діяльність іноземних банків в умовах світової фінансової кризи та рецесії після неї. Потрібно відзначити, що під час розгортання світової кризи фінансові проблеми банків з іноземним капіталом не призвели до ліквідації чи продажу їхніх українських філій. Більше того, іноземні банки в перші місяці кризи були зацікавлені в утриманні і навіть нарощуванні своїх позицій у банківському секторі України, про що свідчать такі факти:

- вчасна рекапіталізація;
- відсутність банків з іноземним капіталом серед тих банків, у яких була введена тимчасова адміністрація;
- ретельне виконання вимог резервування НБУ, незважаючи на значні збитки, викликані зростанням неповернень за кредитами [7] – найбільші збитки в першому кварталі 2009 року, окрім Укрпромбанку, показали: УкрСиббанк (мінус 851,822 млн грн), «Надра» (мінус 557,535 млн грн), Райффайзен Банк Аваль (мінус 368,969 млн грн), ОТП Банк (мінус 211,768 млн грн), Сведбанк (мінус 167,659 млн грн), Альфа-банк (мінус 161,443 млн грн) і Ерсте Банк (мінус 143,651 млн грн);
- вчасне погашення зовнішніх боргів [8], при цьому на ринку вже сформувалася певна тенденція, коли державні банки і фінансові установи з іноземним капіталом погашають свої публічні борги вчасно, а банки з українським капіталом намагаються домовитись із кредиторами про реструктуризацію.

Така поведінка іноземних інвесторів може свідчити про їхні наміри щодо подальшого розширення присутності в українському банківському секторі, чому сприяє дешевизна вітчизняних банківських установ, які нині продають за суму, нижчу від вартості власного капіталу. Про наміри іноземних інвесторів узяти участь у рекапіталізації проблемних вітчизняних банків заявляв голова правління Сведбанку Сергій Тігіпко; ЄБРР задекларував готовність виділити близько 500 млн євро для рефінансування низки українських

банків шляхом викупу акцій і субординованих кредитів; російський Внешнекономбанк викупив 75% акцій Промінвестбанку.

V етап – 2014–2017 роки (і дотепер). Діяльність банків з іноземним капіталом в умовах політико-економічної нестабільності в Україні. Загалом, у цей період можемо спостерігати зменшення зацікавленості іноземних інвесторів щодо роботи в Україні. Це призвело до продажу частини європейських банків українським або російським інвесторам (для прикладу Унікредит банк було продано Альфа груп). Але більшість банків з іноземним капіталом і далі доволі ефективно функціонують в Україні.

Перш за все, аналізуючи сучасні риси іноземного капіталу в банківській системі України, потрібно виділити основні висновки роботи банків з іноземним капіталом у період світової фінансової кризи і політико-економічної нестабільності в Україні. До них можна віднести таке [9]:

- іноземні банки більш активно кредитували населення, ніж галузі української економіки, що пов'язано з різницею процентних ставок і світовими тенденціями ведення банківського бізнесу. Відтак позитивний вплив на економіку України з боку банківської системи залишався на низькому рівні, а випереджаючі темпи розвитку фінансового сектору сприяли тільки поглибленню розриву між ним і реальним сектором;
- попри збільшення активних операцій і капіталізацію банківської системи, не спостерігалось удешевлення кредитів та подовження термінів їх надання, підвищення показників прибутковості банківської діяльності;
- не відбулося очікуваного зниження процентних ставок у силу значних темпів інфляції, високої облікової ставки НБУ і ризиків кредитування реального сектору економіки України;
- помилки, допущені західними банками у процесі їхньої діяльності в Україні, не дозволяють стверджувати про вищу порівняно з вітчизняними банками ефективність ризик-менеджменту, якість антикризового управління та управління кредитним портфелем;
- у період кризи іноземні материнські банки послабили свою спроможність підтримувати українських «дочок»: глобальні банки щокварталу фіксують мільярдні збитки, унаслідок цього курс акцій великих впав у кілька разів; скорочуються відділення і звільняються банківські працівники; у розвинутих країнах Європи спостерігається посилення протекціонізму національних регуляторних органів, зокрема тенденція до репатріації капіталів материнськими банками з країн, що розвиваються, для задоволення нових регуляторних нормативів.

Загалом, підсумовуючи наведений у статті матеріал, виділимо майбутні тренди участі іноземних інвесторів у роботі банківської системи України. Для цього доцільно застосувати сценарний підхід.

Перший сценарій передбачає стабільність політичної ситуації та поступове економічне зростання в Україні.

Другий сценарій – періодична політична турбулентність і відносно стабільна економічна ситуація.

Третій сценарій передбачає ускладнення політичної ситуації, з подальшими негативними наслідками для економіки.

За умови першого сценарію, іноземні банки будуть зацікавлені в розширенні своєї участі в роботі української банківської системи (для них це значний перспективний ринок). Відповідно, їхня частка зростатиме.

За умови другого сценарію, іноземні банки будуть утримуватись від розширення участі, частина з іноземних інвесторів може вийти з українського ринку, але, швидше за все, вони продадуть свої частки іншим іноземним інвесторам. Тобто, загалом, частка іноземних інвесторів залишатиметься стабільною, хоча й зацікавленості в розвитку особливої не буде.

За реалізації третього сценарію іноземні інвестори шукатимуть можливостей перепродати свої частки в капіталі українських банків, єдиними реальними покупцями при цьому будуть інвестори з Росії. Частка іноземного капіталу зменшуватиметься, а потенційні позитиви їхньої участі мінімізуються.

Висновки

1. Присутність іноземного капіталу в банківській системі може мати і позитивні, і негативні наслідки для неї та економіки. В українському варіанті, як показав досвід світової фінансової кризи і політико-економічної нестабільності, банки з іноземним капіталом стали в Україні тими «острівцями безпеки», які дозволили дещо знизити негатив від зазначених вище явищ і, до певної міри, зберегти довіру громадян до банків та цілої системи.

2. Частка іноземного капіталу в банківській системі України, фактично стабільна протягом останніх десяти років, різко зросла 2016 року і сягнула 56%, що було пов'язано з докапіталізацією материнськими банками українських відділень.

3. Важливим фактором розроблення теоретико-методологічних засад аналізу іноземного капіталу в банківській системі України є побудова правильної етапізації функціонування іноземного капіталу в банківській системі України. Для цього було доповнено і запропоновано 5-етапний варіант класифікації, від початку його входження до 2017 року.

4. На основі проведеного в роботі аналізу було запропоновано сценарії подальшої участі іноземних інвесторів у роботі вітчизняної банківської системи, яка містить три різні сценарії, залежно від розвитку політико-економічної ситуації в Україні.

Список використаної літератури

1. Геєць В. Іноземний капітал у банківській системі України [Електронний ресурс] / В. Геєць. – Режим доступу : https://dt.ua/ECONOMICS/inozemniy_kapital_u_bankivskiy_sistemi_ukrayini.html.
2. Юргелевич С. Правове регулювання створення та діяльності філій іноземних банків в Україні: досвід країн Центральної та Східної Європи / С. Юргелевич, О. Савельєв // Вісник НБУ. – 2003. – № 4. – С. 39–41.
3. Статистичні дані Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.
4. Кочетков В. Діяльність банків з іноземним капіталом в Україні [Електронний ресурс] / В. Кочетков, Т. Мостиський // Ефективна економіка. – 2014. – № 5. – Режим доступу : <http://www.m.nayka.com.ua/?op=8&j=efektivna-ekonomika&s=ua&w=%D0%A2.%D0%90.%D0%9C%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9>.
5. Кириченко М. Иностранный капитал в банковской системе Украины / М. Кириченко // Финансовый директор. – 2008. – № 1. – С. 3–6.
6. Прімерова О. К. Оцінка участі іноземного капіталу у банківській системі України / О. К. Прімерова // Статистика України. – 2008. – № 4. – С. 54–58.
7. Костогриз В. Іноземний капітал в банківській системі України: сучасна проблематика / В. Костогриз, Ю. Беззубенко // Фінансовий простір. – 2012. – № 2 (6). – С. 91–98.
8. Алексеев А. Кредитный конвейер: зачем он банкам и их клиентам / А. Алексеев // Зеркало недели. – 2007. – № 7 (636). – 24 февраля. – С. 8.
9. Белінська Я. Щодо впливу зростання присутності іноземного капіталу на банківську систему України : аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень України [Електронний ресурс] / Я. Белінська, Я. Жаліло. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/monitor/July2009/01.htm>

Reference

1. Heiets, V. Inozemnyi kapital u bankivskii systemi Ukrainy [Foreign capital in the banking system of Ukraine]. (n.d.). *dt.ua*. Retrieved from https://dt.ua/ECONOMICS/inozemniy_kapital_u_bankivskiy_sistemi_ukrayini.html [in Ukrainian].
2. Iurhelevych, S., & Saveliev, O. (2003). Pravove rehulivannia stvorennia ta diialnosti filii inozemnykh bankiv v Ukraini: dosvid krain Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy [Legal regulation of the creation and operation of branches of foreign banks in Ukraine: the experience of Central and Eastern European countries]. *Visnyk NBU – Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 4, 39–41 [in Ukrainian].

3. Statystychni dani Natsionalnoho banku Ukrainy [Statistical data of the National Bank of Ukraine]. (n.d.). *www.bank.gov.ua*. Retrieved from *www.bank.gov.ua* [in Ukrainian].
4. Kochetkov, V., & Mostyskyi, T. (2014). Diialnist bankiv z inozemnym kapitalom v Ukraini [Activities of Banks with Foreign Capital in Ukraine]. *Efektivna Ekonomika – Effective Economics*, 5. Retrieved from <http://www.m.nayka.com.ua/?op=8&j=efektivna-ekonomika&s=ua&w=%D0%A2.%D0%90.%D0%9C%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9> [in Ukrainian].
5. Kirichenko, M. (2008). Inostrannyj kapital v bankovskoj sisteme Ukrainy [Foreign capital in the banking system of Ukraine]. *Finansovij direktor – Financial Director*, 1, 3–6 [in Ukrainian].
6. Primierova, O. K. (2008). Otsinka uchasti inozemnoho kapitalu u bankivskii systemi Ukrainy [Estimation of foreign capital participation in the banking system of Ukraine]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 4, 54–58 [in Ukrainian].
7. Kostohryz, V., & Bezzubenko, Iu. (2012). Inozemnyi kapital v bankivskii systemi Ukrainy: suchasna problematyka [Foreign Capital in the Banking System of Ukraine: Current Issues]. *Finansovyi prostir – Financial Space*, 2, 91–98 [in Ukrainian].
8. Alekseev, A. (2007). Kreditnyj konvejer: zachem on bankam i ih klientiv [Credit conveyor: why he banks and their customers]. *Zerkalo nedeli – Mirror of the week*, 7, 8 [in Ukrainian].
9. Belinska, Ia., & Zhalilo, Ia. Shchodo vplyvu zrostannia prysutnosti inozemnoho kapitalu na bankivsku systemu Ukrainy. Analitychna zapyska Natsionalnoho instytutu stratehichnykh doslidzhen Ukrainy [About the influence of the growth of the presence of foreign capital on the banking system of Ukraine. Analytical note of the National Institute for Strategic Studies of Ukraine]. (n.d.). *old.niss.gov.ua*. Retrieved from <http://old.niss.gov.ua/monitor/Juli2009/01.htm> [in Ukrainian].